

Učiteljski Tovariš.

Glasiilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva.

Vsebina: Naznanilo. — Slovenje-štajerskemu učiteljstvu! — Z orožjem v roki in v rezervi — na Amonite! — Pisarna za zdravljenje naših bolnih stanovskih, družabnih, uradnih, književnih, narodnostnih in političnih razmer. — Dopisi. — Društveni vestnik. — Književnost in umetnost. — Vestnik. — Uradni razpisi učiteljskih služb. — Inserat.

Naznanilo.

Na tem mestu smo že večkrat naznanili, da je sedaj uredništvo našega lista v Idriji in ne več v Ljubljani. Vkljub temu pošiljajo nekateri dopisniki še vedno svoje dopise v Ljubljano, kar provzroča dostikrat zamudo. To velja zlasti za c. kr. okrajne šolske svete. Naznanjamo torej še enkrat, da se glasi sedaj naš naslov samo:

Uredništvo „Učiteljskega Tovariša“ v Idriji.

Slovenje-štajerskemu učiteljstvu!

Viribus unitis.

V organizaciji je moč. Da so te besede resnične, o tem ni dvoma, zakaj danes skoro vsi slojevi hite pod okrilje organizacije, zavedajoč se, da morejo le od nje pričakovati boljše bodočnosti.

Tudi učiteljstvo je v tem oziru storilo velikansk korak. Z mladeniškim ponosom se ozira na svojo organizacijo, ki je tesna, nepretrgljiva vez, ki spaja vesoljno zavedno napredno učiteljstvo naše širše očetnjave.

Mimo drugih učiteljskih zvez mnogojezične Avstrije je za nas avstrijske Jugoslovane velevažna naša dična »Zaveza«. Ona združuje večino avstrijskih jugoslovanskih učiteljev. Imamo pa tudi deželne združbe, da je vez tem močnejša. Kranjci imajo svoje deželno učiteljsko društvo, Primorci in Štajerci tudi.

V vsaki deželi ima učiteljstvo svoje ožje interese. Zato se je osnovala za Spodnji Štajer »Zaveza slov. štajerskih učiteljev in učiteljic«. Le-ta ima svoj prvi občni zbor o Veliki noči v Celju. Skoraj vsa spodnještajerska učiteljska društva obkrijuje ta »Zaveza«, samo dve društvi hočeta čakati bodočnosti. O tej »Zavezi« so še vedno različna mnenja. Večina učiteljstva se ogreva za »Zavezo«, jo smatra kot prepotrebno, dočim se pa nekaternikom zdi nepotrebna, češ, da je itak preveč združb. Da se pa stališče glede »Zaveze« popolnoma pojasni, se je odločil upravni odbor, da postavi na dnevni red prvemu občnemu zboru kot najvažnejšo točko: »Kaj hočemo?«

Uverjeni bodite, tovariši, da je tudi nam Spodnještajercem potreba ožje zveze, da enotno postopamo v vprašanih tičočih se edino nas.

Časi so resni. Čuvajmo, da nas ne zasačijo nepripravljenih. Učiteljstvo in šola imata še vedno dosti sovražnikov.

Dela je tudi mnogo. Zadnja leta se nam je bojevati toliko, da bi v resnici že lahko omagali, če ne bi imeli zavesti, da se bojujemo za sveto in pravično stvar. Dasiravno smo si v žadnjem času nekoliko priborili, vendar ne smemo odnehati, če hočemo priti do popolne zmage. Delovati moramo tudi na to, da si učiteljstvo pribori zastopstvo v različnih korporacijah, kjer odločujejo v učiteljskih in šolskih vprašanih, kakor n. pr. v deželnih zborih in državnem zboru. Ali nima opraviti pri tem tudi »Zaveza?« Tako je še važnega marsikaj! Zato pa ravnajmo skupno, združeno, več glav ve več.

Dolžnost vsakega zavednega spodnještajerskega učitelja je, pa tudi stanovska zavednost zahteva, da se udeleži prvega občnega zbora »Zaveze slov. štajerskih učiteljev in učiteljic« v Celju dne 5. aprila t. l.

Pogrešati tudi ne smemo svojih šolskih nadzornikov in drugih zastopnikov, ki odločujejo o naših koristih in potrebah. Če hočejo biti čuvaji naših pravic, če hočejo pospeševati koristi šolstva in učiteljstva, nas morajo poznati! A če nas hočejo poznati, morajo zahajati v našo sredo, morajo čutiti z nami, morajo vedeti, kako smo zavzeti za svoje pravice, morajo vedeti, kaj hočemo, kaj zahtevamo.

Na veselo snidenje torej o Veliki noči v Celju!

Z orožjem v roki in v rezervi — na Amonite!

(Dalje.)

Stem smo pojasnili dovolj jasno individualnost klerikalizma. Dokazali smo, da ni prav nič izbirčen v boju za dosego svojega ideala. Takoimenovano klerikalno geslo »namen posvečuje sredstva«, ima glavno nalogo v tem boju. Laž jim je vsakdanja reč, resnica jim je dobra, kadar se jim zdi. Resnica, božja hčerka, bi morala biti tem ljudem sveta, a jo zametujejo, da lažje dosežejo svoj namen, ker posvečuje namen sredstva. Njihovo časopisje je padlo globoko v brezversko nesramnost, in po njem se pohujšuje naš narod z

licemerstvom in zavijanem resnice. Greh se je jel proslavljati kot čednost, neumnost kot modrost, zvijača kot pristno dobro delo, laž kot resnica, sleparija kot poštenost, širokoustna baharija kot pogum in razžaljivo hujskajoče napadanje kot velika zasluga. Te lastnosti so jele že poganjati kali med našim narodom. Poznamo več takih klerikalnih pristašev, ki so se nasrkali iz klerikalnega časopisja tega smradu. Zagriženi so, nestrpljivi, sovražni, lažnjivi, potuhnjeni, človeku se ne upajo pogledati niti v obraz. Vse, kar berejo v teh časopisih, jim je sveto in resnično, sovražijo resnico kot hudič križ, prepirljivi so, in ako se napijejo geruša ali božje vinske kapljice, so pa naravnost neznosni: ni mogoče več govoriti z njimi pametne besede, ščuvajo ter so napravljeni naravnost na boj. Molijo na videz prav radi, pa njih molitev se prav nič ne ujema z njihovim življenjem; podobni so navadnim terciarkam, ki tičijo ves dan rade v cerkvi in se ližejo duhovnikom pri vsaki priliki, a doma in v navadni družini so podobne satanu samemu: ščipljejo s svojim hudobnim jezikom vsakega, pred njimi ni varna in sveta čast nikogar. Taki ljudje so prava kuga človeške družbe, ker so na videz sveti, v resnici so pa pobeljeni grobovi — to je prava odgoja in podoba našega klerikalizma.

Učiteljstvo, vajeno v šoli pri odgoji opazovati šolsko mladino, gleda z največjo žalostjo v bodočnost našega naroda. Ne sme iti več tako naprej! Dovolj toliko, ustaviti se mora ta naval pregreh in zavajanja. Prave vere ni več, ker pohujšujejo svet dan za dnevom.

* * *

Prestopiti hočemo sedaj k obrambi proti najnovejšemu zasramovanju učiteljskega stanu in šole. Da bi mogli zavriniti vsa obrekovanja, podpihovanja in razžaljenja na naš stan, in šolo, kar jih je klerikalizem o raznih prilikah in raznih časih metal in bruhal iz sebe, je nemogoče, to smo le v glavnih potezah že zavriniti. Zavriniti hočemo najnovejše napade, da pojasnimo s tem svoje stališče ter krutemu našemu sovražniku zamašimo usta. Začeti moramo z 289. številko »Slovenca« dne 15. decembra 1903. Očitali smo klerikalizmu v boju na Amonite št. II., da smo že marsikaj dokazali, a na vse naše dokaze je imel »Slovenec« in z njim ves klerikalni aparat samo molk, seveda, ker resnica je le ena in ta se da težko ovreči. Na naše očitane nam je vendar »Slovenec« posvetil uvodni članek z naslovom: »Proti ljudstvu!« št. I. To je znamenje, da bomo imeli še čast slišati njegovo navadno sramočenje, zavijanje resnice, laž in obrekovanje. Originalen je že naslov, s katerim nas je počastil ta poštenjakovič. Nam torej očita, da smo proti ljudstvu. Tu vidimo že namen, ki posvečuje sredstva. Dokazali smo, kak očiten ljudski slepar je klerikalizem. Da bi svoje verne nerazsodne pristaše utrdil za svoj ideal, slepi, laže in očita dalje, da je učiteljstvo proti ljudstvu, ko je vendar pribita in dokazana resnica, da ga ni stanu pod solncem, ki bi žrtvoval vse svoje moči za ljudski blagor kakor je ravno učiteljski stan. Izvzemši šolo je učiteljstvo zlasti na kmetih delavno do skrajnosti za ljudski blagor pri kmetijstvu, društvenih zadevah, obč. zadevah in celo v cerkvi; tako da nima pokoja noč in dan, da žrtvuje vse svoje dušne in telesne moči večkrat v svojo lastno škodo; pri tem trudapolnem delovanju je klerikalizem nemaren in len opazovalec. Sedaj se pa upa trditi, da smo ljudstvu nasprotni! Nasprotni smo res klerikalizmu, ki vodi naš narod v pogubo in gmotno škodo, nismo pa proti ljudstvu, ampak za ljudstvo, ki ga ljubimo, čislamo in spoštujemo,

zato ga hočemo obvarovati največjega zla — klerikalizma. Čujmo, kako se glasi oni članek! »Tista afektirana govorniška prikazen z imenom Engelbert Gangl je skrupucal z groznim teatraličnim patosom pomešan članek »Na boj na divje Amonite« in ga priobčil v »Učiteljskem Tovarišu«, v katerem ima že nekaj časa pravico preobračati kozolce. V tem članku pozivlje kranjsko učiteljstvo na najsrdečiji boj proti katoliško-narodni delegaciji v deželnem zboru in sploh proti naši stranki. Mi bi se za njegove bobneče fraze in besno kričanje ne zmenili mnogo, kakor se ne zmenimo za kričanje glumača na semnju, ki s svojim vpitjem ljudi bolj odganja od svoje kolibe, kakor jih pa vabi, ako bi tako glumaško pisarjenje, uprizorjeno »v imenu naprednega učiteljstva« ne bilo v stanu kompromitirati vsega slovenskega učiteljstva za nedogledne čase pri slovenskem ljudstvu, ker ljudstvo ne ve, kdo piše, ampak kar naglo sodi: »Vsi so taki.« —

Kaj takega je zmožen skrupucati le kak klerikalni lenuh, ki ima patent za osebne napade, laž, baharijo in častikrajo. Najprej povemo odkrito, da Amonitov ne piše sam Gangl, ampak na njegovi strani so kot zvesti sotrudniki možje sivih las, ki so že neznosne reči prebili pred klerikalizmom, katerega dobrote poznajo še od konkordatske dobe sem, ki vedo in znajo povedati marsikaj, kar je celo klerikalizmu zapečaćena knjiga. Ti so govorili in bodo tudi v bodoče govorili, ker so z »Učit. Tovarišem« vred dobili zaupanje vsega učiteljstva. Klerikalizem je torej kradel čast in dobro ime, kakor je navajen in kakor smo že dokazali. Da bi mu povrnili čast in poštenje, o tem ni govora, in tega tudi nihče ne pričakuje.

Da je »Učit. Tovariš« pozval učiteljstvo očitno na boj proti klerikalizmu, ni prenačljeno in glumaško delo, ampak premišljeno, nujno potrebno delo, ker je do tega moralo priti, kakor smo že dokazali. Klerikalizem je sistematično deloval na to že mnogo let sem in zadnjo dobo nas je javno klical na boj s tem, da nam je odrekel to, kar je vsakemu človeku za obstanek neobhodno potrebno — kruh ali povišanje naših siromašnih plač, ter nas naravnost izzival, da naj govorimo, ker zahteva klerikalizem zadoščenja. — Zadoščenje pride! —

Da nas ta boj kompromituje pri ljudskih klerikalnih zastopnikih za nedogledne čase, to vemo in smo tudi že prej vedeli, ker je klerikalizem neizprosno nasprotnik šole, napredka in učiteljstva; zadušil bi nas v žlici vode, če bi mogel in smel, ker pa tega ne more, je storil, kar mu je bilo mogoče — odjedel nam je z namenom povišanje plač. Sedaj sicer naše ljudstvo ne ve še dobro, kaj je klerikalizem, ker se je učiteljstvo doslej premalo pečalo s takim poukom. Doslej je živelo zgolj zvestemu izpolnjevanju svojih stanovskih dolžnosti. Zdaj je pa primorano, da se gane, da poučuje narod in mu reže mrežo z oči toliko časa, dokler ne poreče: »Vsi so taki, proč z njimi!« (Dalje.)

Pisarna

za zdravljenje naših bolnih stanovskih, družabnih, uradnih, književnih, narodnostnih in političnih razmer.

X.

Vprašanje. Mudečemu se danes pri okrajnem sodišču, mi je kazenski sodnik zaupal, da je moj župnik vložil proti meni pismeno tožbo. Prosil sem za vpogled; njen prepis se glasi: